

12. Шенгели Г.А. Техника стиха / Г.А. Шенгели. – М. : Гос. изд-во худ. лит., 1960. – 312 с.

Статья посвящена исследованию актуальной для современной лингвистики проблеме принципов и форм звуковой организации текста. Главное внимание в статье сосредоточено на описании рифмы, ее видов в лирических текстах украинских поэтов первой половины XX в. На основе стихотворных произведений определена роль и функции рифмы в индивидуальном стиле писателей исследуемого периода.

Ключевые слова: звукопись, повтор, рифма, поэтический текст, функции рифмы.

The article is devoted to researching the actual for the modern linguistics problem of the principles and forms of sound organising the text. The main attention in the article is concentrated on describing the rhyme, its kinds in the lyrical texts of the Ukrainian poets of the first part of the 20th century. Grounding on the poetic works the role and functions of rhyme in the individual style of writers of the studied period were defined.

Key words: sounds placement description, repetition, rhyme, poetic text, rhyme functions.

УДК 161. 2 : 378. 147

Кабеш О.О.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС З КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

У статті схарактеризовано навчально-методичний комплекс з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», розроблений викладачами кафедри культури української мови Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, докладно проаналізовано його змістові та структурні особливості.

Ключові слова: навчально-методичний комплекс, кредитно-модульна система, підручник, навчальний посібник, навчально-методичний посібник, практикум, робочий зошит-практикум, навчальний посібник-тренінг.

Перед вищими навчальними закладами постало важливе завдання – підготовка висококваліфікованих спеціалістів з належним інтелектуальним потенціалом, творчими можливостями та фаховими здібностями, здатних конкурувати на ринку праці. Тому до майбутніх фахівців нині висувають вимоги, що полягають не лише в досконалому знанні спеціальних дисциплін, а й у високому рівні володіння українською мовою, вільному послуговуванні нею в усному й писемному професійному спілкуванні. Уміння спілкуватися мовою обраного фаху сприяє засвоєнню його основ, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності, забезпечує кар'єрне зростання.

Підготовка кваліфікованих спеціалістів не може ґрунтуватися тільки на традиційних підходах до навчання. Відповідно до вимог часу освітній процес необхідно будувати з використанням нових педагогічних та інформаційних технологій: викладач повинен орієнтувати студентів не на запам'ятовування теоретичного матеріалу, а намагатися навчити їх бути активними учасниками пізнання, використовувати різні технології для самостійної роботи з інформацією, надавати можливості для самостійної, творчої роботи студентів.

З огляду на це актуальною є проблема розроблення навчальних видань нового покоління, які допоможуть зреалізувати завдання, що постали перед вищою школою. До цього спонукають і нормативні документи щодо розвитку освіти, зокрема Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., в яких сформульовано стратегічні напрями розвитку на шляху до єдиного простору вищої освіти [2].

Створення інноваційних підручників і навчальних посібників з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» – один із пріоритетних напрямів навчально-наукової роботи кафедри культури української мови Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Викладачі створили навчально-методичний комплекс, який відповідає вимогам часу.

Розроблення навчально-методичного комплексу на кафедрі має ґрунтовну науково-теоретичну базу. Автори врахували як сучасні навчально-методичні вимоги, так і новаторські підходи до створення навчальних видань для вищої школи.

Навчально-методичний комплекс утворюють кілька складових.

Перша складова – підручник (Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С.В.Шевчук, І.В. Клименко. – К. : Алерта, 2010. – 696 с.) та навчальний посібник (Шевчук С.В. Українське професійне мовлення: навчальний посібник / С.В.Шевчук. – К. : Алерта, 2011. – 248 с.).

У підручнику та навчальному посібнику дотримано науково обґрунтованих реальних норм кількості необхідної навчальної інформації, що підлягає засвоєнню та контролю, відповідно до змістових модулів Галузевого стандарту вищої освіти України та навчальної програми з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; структуровано навчальний матеріал за модулями та блоками, визначено перелік навчальних елементів, конкретизовано вимоги до знань та умінь студентів, запропоновано матеріал для самостійної роботи студентів.

Це забезпечує структурне впорядкування інформації в межах навчальної дисципліни, оптимізує склад її понятійного апарату, підвищує ефективність організації самостійної роботи студентів.

Підручник «Українська мова за професійним спрямуванням» теоретично-практичний. Він складається з двох основних компонентів – змістового (теоретичного) і методичного (практичного). У підручнику виокремлено три змістові модулі: «Законодавчі та нормативно-стильові

основи професійного спілкування», «Професійна комунікація», «Наукова комунікація як складова фахової діяльності», кожен з яких складається з теоретичного та практичного блоку, блоку запитань і завдань для самоконтролю, тестового та контрольного блоку. Перед кожним модулем визначено мету, компоненти змісту, ключові поняття та подано список рекомендованої літератури. Практична частина підручника складається із завдань і вправ, що покликані сформуванню мовної особистості, обізнану з культурою усного й писемного мовлення, яка вміє в повному обсязі використовувати набуті знання, уміння й навички для оптимальної мовної поведінки в професійній сфері.

Особливістю навчального посібника «Українське професійне мовлення» є те, що після теоретичного матеріалу подано комунікативний практикум, який містить низку цікавих завдань з позначеннями «Мозковий штурм», «Професійна комунікативна гра», «Мовний проект», «Мовне професійне портфоліо», «Скарби фразеології», «Правописний практикум».

Комунікативний практикум спрямований на розвиток практичних умінь і навичок послуговування мовними засобами вираження відповідно до мети і умов спілкування, а також привернення уваги студентів до способів удосконалення професійної мовної компетенції, вільного усного й писемного спілкування. У практичній частині акцент перенесено з традиційної настанови – засвоєння відомостей про літературні норми усіх рівнів мовної ієрархії – на формування навичок професійної комунікації, розвиток не лише культури мови, а й культури мислення і поведінки особистості.

Другою складовою навчально-методичного комплексу є навчально-методичний посібник (Лобода Т.М. Українська мова (за професійним спрямуванням): практикум. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – 163 с.).

В основу практикуму покладено функціонально-комунікативний підхід, що дає змогу, з одного боку, з'ясувати призначення мовних засобів у науковому, офіційно-діловому стилі на матеріалі різних мовних одиниць (текст, словосполука, лексема), а з іншого – забезпечує глибоке засвоєння навчального матеріалу й розвиток навичок писемного та усного фахового мовлення, культури професійного спілкування.

Як і підручник та навчальний посібник, практикум складено відповідно до кредитно-модульної системи. У ньому запропоновано перелік тем і основних понять до практичних занять, дібрано дидактичний матеріал переважно текстового характеру для кожного блоку теми (практичного, культури мовлення), розроблено завдання для самостійної, індивідуальної роботи студентів та здійснення самооцінної діяльності, порекомендовано літературу до кожного заняття, сформульовано орієнтовну тематику реферативних повідомлень, подано тестовий блок.

Виклад матеріалу в названих виданнях відповідає критеріям якості навчальної літератури [1, С. 18-19]:

1. Науковість викладення навчального матеріалу, врахування останніх наукових досягнень. Процес засвоєння навчального матеріалу побудовано

відповідно до сучасних методів наукового пізнання: порівняння, спостереження, абстрагування, узагальнення, конкретизація, аналогія, індукція і дедукція, метод моделювання, а також метод системного аналізу.

2. Доступність. Визначено ступінь теоретичної складності й глибини вивчення навчального матеріалу.

3. Проблемність. Створено навчальні проблемні ситуації, які активізують розумову діяльність студентів.

4. Наочність. Ураховано чуттєве сприйняття досліджуваних об'єктів, їх макетів або моделей та особисте спостереження студентом.

5. Системність. Передбачено послідовність засвоєння студентом певної системи знань. З цією метою навчальний матеріал подано в систематизованому й структурованому вигляді; ураховано як ретроспективи, так і перспективи сформованих знань, умінь і навичок у процесі організації кожної частини навчальної інформації; ретельно продумано послідовність подання навчального матеріалу і його впливу під час засвоєння; побудовано процес здобуття знань у послідовності, зумовленій логікою навчання.

Третя складова навчально-методичного комплексу – робочі зошити-практикуми: Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням: робочий зошит-практикум : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.В.Шевчук, О.О.Кабиш. – К. : Алерта, 2012. – 216 с.; Шевчук С.В. Українське професійне мовлення : робочий зошит : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.В.Шевчук, О.О.Кабиш. – К. : Алерта, 2014. – 98.

Робочі зошити призначені для систематизації, узагальнення та закріплення знань з усіх розділів навчальної дисципліни, набуття навичок усного й писемного професійного спілкування відповідно до літературних норм. Вони спрямовані на діалог зі студентом (у сучасній методиці це отримало назву інтерактивності) й передбачають різні форми діяльності, сприяють формуванню й розвитку розумових і творчих здібностей студентів.

Відповідно до навчальної програми з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» робочий зошит-практикум «Українська мова за професійним спрямуванням» складається з трьох змістових модулів, що містять вісімнадцять тем. До кожної теми подано план заняття, покликання на основну й додаткову рекомендовану літературу, вміщену в кінці зошита, та міні-лексикон, що допоможе зекономити час на конспектування цієї інформації. До кожного пункту плану дібрано обов'язковий для опрацювання теоретичний матеріал, а також систему письмових вправ і завдань, що сприяють виробленню відповідних фахових мовнокомунікативних умінь і навичок.

Навчальна література нового покоління як чинник підвищення якості освіти повинна вирізнятися не лише новими принципами структурування і відбору змісту, а й ураховувати психологічні особливості сприйняття навчального матеріалу сучасною молоддю. З огляду на це в робочому зошиті-практикумі теоретичний матеріал, рекомендований до вивчення, а

також завдання і вправи представлено здебільшого у формі схем і таблиць, які студенти повинні заповнити у процесі вивчення дисципліни.

Робочий зошит-практикум можна використовувати під час лекцій, оскільки в ньому подано основні теоретичні відомості до кожного модуля й теми (це інтенсифікує навчальний процес внаслідок вивільнення часу на конспектування під час проведення лекцій), під час роботи на практичних заняттях, для виконання домашніх завдань і самостійної роботи студентів.

Кожен викладач має можливість на власний розсуд визначити, які теми, завдання і вправи запропонувати студентам для самостійного опрацювання (відповідно до робочої програми), для роботи на практичних заняттях, а які подати як домашнє завдання.

Робочий зошит «Українське професійне мовлення: робочий зошит: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів розроблено для студентів заочної форми навчання. Мета робочого зошита – систематизувати, узагальнити самостійну роботу студентів з вивчення навчального матеріалу, а також виробити уміння й навички професійного спілкування на граматичному, лексичному, стилістичному рівнях: точно й доречно вибрати слово, написати його чи поєднати в синтаксичну конструкцію відповідно до літературних норм.

Матеріал структуровано відповідно до навчальної програми курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)». На відміну від попереднього зошита він має лише практичне спрямування.

Модульна технологія викладання дисципліни передбачає і контрольню-оцінний компонент, який репрезентується під час усних відповідей студентів та виконання тестових і контрольних робіт. Тож четверта складова навчально-методичного комплексу з курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» – навчальний посібник-тренінг (Українська мова за професійним спрямуванням: зошит тестового контролю : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / відп. ред. проекту О.В. Дияк. – К. : Літера ЛТД, 2012. – 240 с.), підготовлений до друку викладачами кафедри культури української мови (автори: Шевчук С.В., Глущик С.В., Дияк О.В., Кабиш О.О., Клименко І.В., Лобода Т.М., Підкамінна Л.В.). Реалізація пропонованої в посібнику-тренінгу системи контролю дає змогу свідомо контролювати й оцінювати навчання на різних його етапах.

Систему контролю за навчальною успішністю студентів репрезентовано стартовим (вхідним), тематичним (поточним), модульним та рейтинговим (підсумковим) контролем. Відповідно до навчальної програми курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» матеріал у посібнику структуровано за трьома змістовими модулями, до яких подано завдання тематичного й модульного контролю, а також підсумкову комплексну контрольну роботу та окремим блоком контроль за самостійною роботою студентів. Усі форми контролю містять по 5 варіантів тестів різної складності.

Запропонована технологія контролю знань студентів передбачає оцінювання балами в межах окремого навчального модуля. Форми і методи проведення контрольних заходів та критерії оцінювання завдань визначають викладачі на власний розсуд у межах 100-бальної шкали.

Наприкінці посібника вміщено щоденник контролю знань, який покликаний допомогти студентам прогнозувати результати навчальних досягнень, та бланки відповідей.

П'ятим блоком навчально-методичного комплексу «Українська мова за професійним спрямуванням» є електронні версії підручника та навчальних посібників (розробник С.В. Глущик). Можливість отримання студентами електронних копій у бібліотеці університету інтенсифікує навчальний процес, поглиблює зміст матеріалу, що вивчають, а застосування нетрадиційних методик навчання здійснює помітний вплив на формування практичних мовнокомунікативних умінь і навичок студентів.

Отже, створений викладачами кафедри культури української мови Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова навчально-методичний комплекс з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» відповідає вимогам часу й покликаний сформувати мовну особистість, обізнану з культурою усного й писемного мовлення, стимулювати систематичну самостійну роботу студентів, розвинути здорову конкуренцію між ними, підвищити об'єктивність оцінювання знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лізвінський В.Л. Генеза нормативних вимог до змісту вузівського підручника (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2010_7/files/PD710_26.pdf
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nmu.edu.ua/files/strateg_rozv_2012.pdf.

Кабиш О.О. В статті проаналізовано навчально-методичний комплекс курсу «Український мовний професійний напрям», розроблений викладачами кафедри культури українського мовного Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, детально проаналізовані його смислові та структурні особливості.

Kabysh O.O. Teaching-methodology complex of the course of „Ukrainian language (for Specific Purposes)” is characterised in the article, it is developed by lectures of Ukrainian language culture department of National Pedagogical Dragomanov University, its contextual and structural peculiarities are analysed in detail.

Key words: Teaching-methodology complex, credit transfer and accumulating system, textbook, manual, instructor's manual, practical workbook, training manual.